

Föreläsning – kyrkans roll

Denna föreläsning handlar om kyrkan på 1600-talet och kyrkans roll i händelserna kring häxprocesserna på 1600-talet. Notera att den del i texten som är kursiv innehåller otäckare detaljer kring vad som hände. Du kan välja att hoppa över denna del.

Förr gick alla till kyrkan. Alla skulle tro på samma sak, och tidigt på 1600-talet blev bibeln lag, och kyrkan och staten var tätt sammanlänkande. Det betydde att de som hade höga placeringar inom kyrkan också hade viktiga roller i samhället, och bidrog till att upprätta lag och ordning. Så är det inte idag, utan vi lever i ett så kallat sekulärt samhälle där kyrka och stat är skilda från varandra. Idag har vi också något som heter religionsfrihet, vilket innebär att alla medborgare har rätt att själva bestämma över om man vill tillhöra en religion eller inte. Men så var det alltså inte på 1600-talet, utan det var kungen som bestämde att alla skulle vara kristna.

Hur var det att gå till kyrkan på 1600-talet? Det var som ett socialt spel. Kvinnor och flickor skulle sitta på ena sida och män och pojkar på den andra. Rika och inflytelserika personer satt längst fram medan de längst bak var fattiga och hade lägst status. Ibland kunde det vara så att de äldsta fick sitta långt fram, och att de finaste människorna fick sitta högst uppe på läktaren.

Att besöka kyrkan hade därför en stor betydelse för en del som fick känna sig viktiga och betydelsefulla, medan andra kanske blev avundsjuka och mådde dåligt över sin lott i livet.

Kyrkan hade en stor roll i häxprocesserna. Prästerna hade fått instruktioner om att de skulle predika om att trolldom var fel, och att det som kallades folktro kunde innebära att man hade samröre med djävulen. Det var det som var olagligt enligt bibeln för det var då man gick emot Gud. Detta gjorde folket rädda, och ledde till att rykten spreds. Kanske kan ni föreställa er det själva. Någon berättar att det finns människor i er närhet som gör dåliga saker, som kan få effekt för er! I fallet under häxprocesserna trodde man att häxorna orsakade dåliga skördar och att korna skulle sluta mjölka, och i värsta fall göra familjemedlemmar sjuka. På den här tiden var ju alla bönder, och om man inte fick skörd eller mjölk kunde det innebära svält den kommande vintern. Idag kan vi jämföra det med hur det skulle vara om maten i affären tog slut. Vad hade vi gjort då?

All den här rädslan gjorde att människor började anklaga varandra. En del såg det kanske som ett bra tillfälle att anklaga någon de inte tyckte om eller var osams med, och en del kanske såg det som en förklaring till varför grannen alltid varit så konstig. Kanske fanns det någon som hade ett avvikande utseende, eller som brukade spå andra för pengar. Men det som var det mest häpnadsväckande var att det i väldigt stor utsträckning var barn som vittnade om att de hade sett häxor eller att de blivit bortförda till Blåkulla.

Det som hände i den här kyrkan var att två visgossar blev anställda för att peka ut häxor. Det var alltså två gossar från Nordingrå som var föräldralösa pojkar som luffade runt i Ångermanland och tiggde och erbjöd sig göra olika arbeten för mat och husrum. När människor i trakterna blev rädda för häxor, rädda för sina grannar och rädda för att själva bli utpekade, kom de här gossarna på att de kunde tjäna på det. De påstod att de hade en särskild gåva att kunna identifiera häxor, och prästen som arbetade här i kyrkan anlidade dem för att göra just det. De stod vid kyrkporten innan söndagsgudstjänsten och pekade på kvinnor som skulle gå in till kyrkan och sa att de var häxor. De valde helt slumpmässigt, och de pekade bland annat ut prästens fru! Men då klappade hon till dem och berättade vem hon var, och då ändrade sig gossen som hade pekat på henne och sa att han hade haft solen i ögonen.

Det var så det gick till när många av de häxanklagade hamnade i fängelsehålan. Men många blev också utpekade av sina vänner, grannar och familj. Även barn anklagade sina mödrar! Men det fanns också de som vägrade, som inte ville anklaga någon och minst av allt sin egen mamma. Det som har gjort de häxprocesserna som hände just här kända i hela Sverige är att prästen som anlidade visgossarna var mycket mer drivande i häxprocesserna än präster på andra håll i landet. Han höll långa förhör med barn och hotade dem tills de pekade ut sina mödrar.

Det prästen gjorde var att han skendränkte barnen i älven. På vintern när den var täckt av is sågade han upp en vak där han tryckte ner barnens huvud gång på gång, tills de erkände. De mindre barnen låste han in i bakugnar och hotade med att tända på om de inte erkände.